

Velja po pošti:

Za celo leto naprej . K 26.—
za pol leta " " " 13.—
za četrt leta " " " 6.50
za en mesec " " " 2.20
za Nemčijo ololetno " 26.—
za ostalo inozemstvo " 35.—

V Ljubljani na dom:

Za celo leto naprej . K 24.—
za pol leta " " " 12.—
za četrt leta " " " 6.—
za en mesec " " " 2.—

V upravi prejemam mesočno K 1.70

SLOVENEK

Inserati:

Enostolpna pettivrsta (72 mm):
na enkrat . . . . . po 15 v
na dvakrat . . . . . " 13 "
na trikrat . . . . . " 10 "
na večkrat primeren popust.

Poslano in rekl. notice:

enostolpna pettivrsta (72 mm)
30 vinarjev.

Izhaja:

vsak dan, izven tistih nedelj in praznikov, ob 5. uri popoldne.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Rokopis se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 74.

Političen list za slovenski narod.

Upravištvo je v Kopitarjevi ulici št. 6. — Avstr. poštne hran. račun št. 24.797. Ograke poštne hran. račun št. 28.511. — Upraviškega telefona št. 188.

Za „Slovenca“!

Slovensko ljudstvo, najmanjše med vsemi slovanskimi rodovi, pa tudi od narodnih nasprotnikov slovanstva najbolj napadano, se, odkar živi, samo bori. Bori za svoj naroden obstoj, za svoje krščanske kulturne ideale, za svoj gospodarski napredek, za prostor na solncu. Tako ljutih sovražnikov, kakor jih ima slovenski narod, ki se razprostira od Alp do Adrije in tvori most med zapadom in vzhodom, nima skoraj noben drug narod. Razmere na Korškem so evropski skandal. In v tem boju smo, spremljani od simpatij bratov Hrvatov, dejansko morali s svojimi skromnimi močmi sami stati na straži, sovražnika odbijati, obenem pa naše ljudstvo kulturno in gospodarsko okrepiti, da vzbuja to delo pozornost po vsem omikanem svetu. Avstrijska vlada in drugi naši nasprotniki danes vedó, da smo Slovenci nepremagljivi in da mora država z nami računati, ako hoče Avstriji zagotoviti boljšo bodočnost. Zaničevani narodič ob bregovih Save danes veliko pomeni.

V tem boju je zvesto izpolnjevalo svojo dolžnost katoliško slovensko časopisje, predvsem »Slovenec«. Danes se tiska sobotnega »Slovenca« za 13.000 izvodov. Delajmo vsi na to, da bo imel »Slovenec« 10.000 stalnih naročnikov! »Slovenec« je, kakor sicer, tudi v teh za nas tako pomenljivih časih stal na višku svoje naloge, kolikor je s svojimi močmi zamogel. Svetovni listi žrtvujejo tisočake in tisočake za informacije, »Slovenec« pa je bil tekom balkanske vojske od vseh strani kljub temu, da nimamo niti približno toliko sredstev na razpolago, kakor časopisi drugih narodov, tako dobro informiran, da si je stekel splošno priznanje in so se njegove informacije čestokrat posluževali tudi veliki listi. Zato naj bo na tem mestu izrečena zahvala dopisnikom v Belgradu, Sofiji, Plovdivu in na Cetinju, kojih poročila bi bili drugi svetovni listi s težkim zlatom plačali, ako bi jih bili dobili. Naši somišljeniki naj pa nam poplačajo naš trud s tem, da zastavijo vse svoje agitatorične moči za čimvečje razširjenje »Slovenca«!

»Slovenec« je dobil izborne zveze, ki bodo omogočale, da bo tudi poslej ostal na doseženi višini. Poskrbeli bomo, da ostanemo z našimi brati na Balkanu, ki gredo novi veliki dobi nasproti, v stalnem stiku. Ideja edinosti Jugoslovanov je pognala trdne korenine. Naša naloga bo, da ostane ta pečat naši slovenski javnosti vtisnjen. Podpirali bomo tudi poslej prizadevanje naše stranke, da se razvija slovenska po-

litika v jugoslovanski smeri dalje. Razume se pa tudi, da bomo slejkoprej stali na braniku krščanskih vzorov med Jugoslovani, ki so edini zmožni, da nam zagotovo bodočnost v svitu prave kulture in resničnega napredka. Zato bo veljal i poslej naš boj liberalizmu, ki je tudi na Turškem bankrotiral, a ga slepi strankarji med nami propagirajo dalje.

Naši somišljeniki za našo stvar veliko žrtvujejo. Tudi glede časnikarstva, ki je bilo dolgo pastorka med nami, je znamenovati odločen napredek. Toda treba je za naše časopisje zastaviti še več moči. Naj bi to ne ostalo prazen opomin! Posamezniki in društva, naša inteligenca in širše mase našega ljudstva, vsi se zavedajmo velikih koristi, ki jih naše časopisje donša naši stvari! Zato vsi možje, vsa stranka, na krov, da začnemo najintenzivnejše delo za prosep našega časopisja, zlasti dnevnika »Slovenca«!

Balkanski problem in krščanska načela.

Zadnja številka znanstvene revije Leonove družbe »Čas« prinaša pod tem naslovom zanimiv in informativen članek iz peresa dr. A. Ušeničnika. Članek izvaja:

Veliki vojni požar na Balkanu je čudno osvetlil našo dobo. Evropa se je pokazala taka, kakršna je. Fraze niso mogle dolgo vzdržati v teh žarečih plamenih in pojavila se je — resničnost.

Ta resničnost je sploh malo vesela. Tu intam pa so se pokazala celo znamenja skrajne razravnosti našega javnega življenja. Le z boleštvjo v duši more človek motriti dvajseto stoletje evropske kulture. Mnogo mnogo še manjka tej kulturi, da bi se le malo približala krščanskemu idealu, oziroma, mnogo mnogo je izgubila, tako da se je že zelo oddaljila od svojega ideala.

Kako veselje je zaplapolalo v srcih vseh, ki še krščansko čutijo, ko se je po Balkanu razlegnil klic krščanske raje: »V boj za krst častni i slobodu zlatnu!« Dosti je turškega robstva, dosti je zavlačevanja diplomacije; če ni pomoči od nikoder, bo komaj oproščeni brat še enkrat planil v boj za brata! Diplomacija je gubančila čelo, a navadni ljudje smo se veselili. Nič ne pomaga. Krščanski narodi niso zato prelivali krvi v stoletnih bojih zoper Turka, da bi nazadnje cele narode brezsrčno prepustili kruti usodi pod turškim jarmom.

Pomoč je diplomacija zabranila, sočutja in veselja ne more zabraniti nobena diplomacija. Kako se ne bi veselili zlasti Jugoslovani, ki so na rodni zemlji sami poskusili, kaj se to pravi: kamor stopi turško kopito, tam trava ne raste. Zapadni narodi so mirno gojili kulturo in se dvigali višje in višje, naš narod ni imel časa za kulturno delo, naša polja so teptala turška kopita, in veliko je, da so nam ohranili očetje življenje in vsakdanji kruh. Krščanstvo in svoboda, narodom prelepa in bogata ideala, kako ju ne bi privoščili tudi petsto let gaženim in teptanim balkanskim bratom! To je psihološki razlog za tisto radost, ki je zatrepetala po južnih straneh naše države, in kdor naše veselje drugače tolmači, ta kleveta! To je naš idealizem, in tega idealizma si od nikogar vzeti ne damo!

Balkanski narodi so šli v boj za krščanske ideale. Njih kralji (razen enega) so v vojnih manifestih odločno poudarjali, da hočejo v boj ne le pod praporom svobode, marveč pod praporom krščanstva za krščansko svobodo. Eden je neprikrito opomnil, da obhaja krščanstvo pravkar šestnajstoletnico zmage križa nad poganstvom in da upajo tudi oni v tem znamenju zmage nad polumesecem. Naj bi torej kralji imeli tudi politične namene, svoje narode so mogli povesti v boj le v znamenju krščanstva. To je najlepše izpričevalo, da prešinja balkanske narode še krščanska ideja. In zares je zmogel to, kar so zmogli balkanski narodi v tej vojski zoper Turka, le krščanski idealizem.

Zanimivo je bilo gledati zadrego zapadnjakov ob balkanskih zmagah. Nemški častniki, ki so leta in leta vadili turško armado — Golz paša je na odrinskem polju vodil turške manevre za morebitno vojsko z Bulgari in je moderno utrdil Lozengrad — ti častniki so se čudili in čudili, kako je vse to mogoče. Modri diplomatje so resnobno zmajevali z glavami nad svojimi zastopniki v Carigradu, ali so spali ali kaj, da so jih tako krivo informirali. Saj so po njih informacijah diplomatje iz usmiljenja ukrenili »status quo«, češ naj Turčija le dobro našeska balkanske otroke, da bo mir, a zemlje naj jim ne jemlje. Sedaj pa to! Veščaki so pisali cele razprave, da bi se izmazali, ker so prej kratkomočno strokovnjaško večično napovedovali popoln poraz balkanske zveze. Kaj je bilo vzrok te velike prevare? Nekateri so dejali: Balkanski narodi so boljše oboroženi. Toda, kako

so oboroženi, to so možje že prej vedeli. Drugi so dejali: V balkanskih narodih je še neizčrpna prirodna moč, ki je ves reglement pri hiperkulturnih narodih ne more več nadomestiti. (Reichspost Nr. 532, 16. Nov. 1912.). A tudi to so že poprej vedeli. Spet drugi so menili: Turki so dobri vojaki, a glavni vzrok, da so bili premagani, je ta, ker so manj izobraženi kakor bulgarski in srbski kmet. Državna in narodna politika pa brez socialno-kulturne izobrazbe velikih mas ljudstva ni več mogoča. (Herman v. Sauter v Österr. Rundschau XXXIII, 1912, 246.)

To je lepo priznanje, a človek bi mislil, da tudi to modrim državnikom ni bilo neznano. Kaj torej? Radi ali neradi so priznali vsi, da so v usodni zmoti prezrili in činitelj in ta je religija. V turško armado so zanesli Mladoturki zapadno svobodomiselstvo brez religioznih idealov in tako ubili v njej tisto divjo moč, ki jo je Turkom dajal izlam, balkanski narodi pa so šli v boj s sveto močjo krščanskega idealizma. S cveticami v gumbnicah so šli v boj, pripoveduje očividec Hermann v. Sautner. Naj umremo mi, samo da bodo otroci bolj srečni, tako so govorili in šli pevaje v smrt. Luč oči sem žrtvoval, je dejal oslepel bulgarski častnik, a žrtvujem jo z veseljem za svobodo krščanskih bratov! Tak idealizem dela čudeže in kakor čudež so bile zlasti bulgarske zmage. Vojni poročevalci se niso mogli dosti načuditi nevzdržnemu »elanu« in nepremagljivemu heroizmu bulgarskih čet. (Cf. Österr. Rundschau l. c. in druga poročila.)

Zal, da je bilo lepo navdušenje zapada za krščanske narode na Balkanu le kratka epizoda! Prve naravne vzkliske idealizma so kmalu prepčili kliči: »interesi, interesi!« . . .

Naš list ni političen, zato moramo politiki pustiti, da naj presoja po svoje kakor ve in zna konflikte, ki so nastali ob balkanskem problemu. Mi moramo govoriti o tem problemu le s stališča krščanskih načel. In s tega stališča je pogled dosti žalosten.

Da ne bo nobenega nerazumevanja, takoj najprej odkrito izpovemo, da je po našem mnenju največji sovražnik balkanskih narodov — Rusija. Nje ljubezen je sovraštvo. Rusija želi svobodo balkanskim Slovanom, a le zato, da bi svobodni njej služili. Z Avstrijo bi se balkanski Slovani gotovo sporazumeli, ko bi ne stali za njimi neprestano ruski Hartwigi. Seveda tudi Avstrije ni mo-

LISTEK.

Kako praznujejo Božič in Novo leto na Bulgarskem.

Spisal prof. Anton Bezenšek v Sofiji.

Na celem Balkanu se smatra Božič — kakor po celem krščanskem svetu — za največji praznik v letu. Bulgari mu pravijo »Kóleda«, a Makedonci obično — kakor mi Slovenci — »Božik«, t. j. mali Bog — Božič.

Katoličani v Bulgariji praznujejo Božič skupno z zapadnimi katoliškimi narodi. A pravoslavni Bulgari se drže starega koledarja, katerega štetje je za 13 dni nazaj; tako da pade Božič sicer na isti datum, t. j. 25. decembra, a mi imamo tedaj že praznik sv. treh kraljev — in od početka tega stoletja celo en dan pozneje.

Katoličani po mestih praznujejo Božič tako, kakor je v navadi na zapadu pri mestjanih. Po katoliških vaseh, kakršnih je

v plovdivskem okraju kakih deset, se Božič praznuje s posebno svečanostjo.

Iz Plovdiva sem se o Božiču rad podal nekoliko let po redu na deželo, povabljen zdaj od tega, zdaj od onega katoliškega župnika (kapucina). Posebno se z veseljem spominjam na Božič v veliki vasi Seldžikovovo. Ta vas leži 26 kilometrov severno od Plovdiva blizu podnožja Srednje gore v lepi rodovitni ravnini. Vas šteje nad 300 hiš in ima 2350 prebivalcev, med katerimi je blizu polovica katoličanov.

Ob kraju vasi blizu rečice Píklje stoji čedna katoliška cerkva, obdana s širokim dvorom, v katerem se nahaja skromno župnišče in šola. V istem dvoru si je napravil o. Hieronim, ki je bil tam župnik pred kakimi 15 leti, jako lep vrt za rože, a po dvoru rastejo visoke topole in po brajdah se vijejo vinske trte. Vse to je obdano z visokim zidom še iz turških časov, ko je bilo obzidje potrebno zaradi varnosti.

A najglavnejši predmet v tem dvoru je visoki zvonik, kateri je bil postavljen pred dvema desetletjema in je dobil v poslednjem času ubrane zvonove, katerih glas se posebno na sveti večer tako milo razlega po široki ravnini. Tisto noč je zvonik razsvetljen z mnogimi lampijoni in tudi rakete se spuščajo iz njega.

Vrata cerkvenega dvora so na sveti večer odprta in pobožno ljudstvo prihaja

okoli 11. ure, ko se začne zvonjenje in razsvetljava, od vseh krajev velike vasi v večjih in manjših gručah s svetilnicami v Cerkev. Tik pred cerkvijo je velik lesen križ, spomin na sv. misijon, kateri se je pred leti tukaj obhajal. Vsakdo, predno stopi v cerkev, poljubi ta križ; ravnotako stori vsakdo, ko pride iz cerkve. Posebno je lepo videti otročiče, katere starišji dopeljejo h križu, kako nežne otročje rokice objemajo drevo sv. križa in ga pobožno poljubljajo.

Ta prizor sem vedno rad gledal od blizu in izrekel g. župniku svoje občudovanje zaradi tega lepega običaja, kakršnega še drugod nisem videl.

Vsak obiskovalec cerkve prinese s seboj malo preprogo (takšno kakor je pri nas navadna pri postelji) pa jo pogrne po tleh in poklekne nanjo. V cerkvi vse kleči (klopi nimajo v cerkvah) med celo sveto mašo, samo pri evangeliju vstanejo.

Na koru pojo moški glasovi ob spremljevanju harmonija. V Seldžikovem imajo — mimogrede povedano — krasen harmonij, izdelan v Lavrenčičevem zavodu na Vrhnikih. Kupil ga je o. Hieronim, kateri zna sam izvrstno igrati nanj in je izboren pevec. On je rojen Plovdivčanec, kjer je petje sploh v čislju, tako da se je tam osnovalo že pred 15 leti prvo pevsko društvo. Kadar pa on mašuje, ima organista, fanta

iz domače župnije, ki obenem vodi cerkveno petje.

Na sveti večer me je lepo petje v skromni cerkvi jako dirnolo. Vse je tiho okoli v prirodi, čuje se le zvonjenje iz sosednje župnije Duvanlija, oddaljene samo pol ure hoda, kjer imajo res krasno cerkev in lepo ubrano zvonjenje. S tem zvonjenjem se strinja seldžikovsko v prijetno harmonijo, katera se dopada tudi onim, ki danes še ne praznujejo rojstva Kristusovega, namreč pravoslavnim sovaščanom, kateri pa žive sicer v najboljšem soglasju s katoličani.

V takih vaseh z mešanim prebivalstvom imajo besede angelove na sveti večer še posebno vzvišen pomen: »In terra pax hominibus bonae voluntatis«, t. j. mir ljudem, ki govore isti jezik in obdelujejo polja kot sosed do sosedu, ako jih tudi deli vera, ni boljšega vodila priporočati, kakor omenjene vzvišene besede, katere so peli angeli ob rojstvu Kristusovem: mir in blago voljo!

Tega božjega navodila se tudi drže tamošnji prebivalci, zato žive med seboj vedno v prijateljskih razmerah.

Omeniti je še en lepi običaj v nekaterih katoliških cerkvah plovdivske nadškofije. Vas Hambarlijska, kjer je dekanija, pod katero spada tudi seldžikovska župnija, šteje 183 hiš in 1170 prebivalcev.

*) »Kóleda« prihaja bržkone od »Calendae«, kakor so Rimljani imenovali prvi dan vsakega meseca, torej tudi 1. januarja (novega leta). Sicer pa tolmači Štefan Verković v svoji knjigi »Veda Slovanah« »Kóleda«: »Bog zime in predstavitelj hiž«. (»Veda Slovanah«. Petrograd 1881, knjiga II, str 580.)

goče oprostiti velikih napač. Prva, največja je bila, ko je pozabila svoje zgodovinske misije na Balkanu. (Primeri: Osterreich-Ungarn, 1912, Nr. 46, 8. Nov.) Začela je z drugimi državami tisto nesrečno vlogo evropskega žandarja za Turčijo. Druga je, da svojim slovanskim narodom ne da tistega svobodnega razvoja, ki jim gre po vsej pravici. (Nemška revija »Die kritische Tribüne« 1, 1912, Nr. 16, napoveduje, da se bo Avstrija razbila, če hitro ne reši tega problema.) Tretja je ta, da se prerada istovetno z nemštvom. Na Hrvaškem se je zamrzila z »Bahovimi huzarji«, v Bosni s »Svabov«, in tako mislijo balkanski Slovani, da je avstrijsko poslanstvo — germanizacija. Tako je počasi izgnilo zaupanje balkanskih narodov ali se celo izpreverglo v sovraštvo do Avstrije. Drugo, kar pripomnimo, je to, da dobro umevamo avstrijske interese ob Adriji. Ni Avstrija kriva, da vidi ob Adriji za Srbijo Rusijo. In Rusija ob Adriji — to je za Avstrijo pač življenjsko vprašanje! Resničnopaže, da je tudi za Srbijo, agrarno državo, morje življenjskega pomena. Če bi poravnava obojih upravičenih interesov ne bila mogoča, tedaj mora odločiti vojska. Vojska za življenje je pravična vojska. A zdi se, da je poravnava mogoča in se bo tudi posrečila, če se bodo le prav ločili politični in gospodarski interesi. Tretje pa je, da se katoliški Slovani v Avstriji tudi v teh težkih dneh dobro zavedamo ne samo svojih dolžnosti do Avstrije, marveč tudi, da je naša bodočnost le v Avstriji, seveda tega imena vredna bodočnost le tedaj, če se Avstrija spomni za časa, da je »dualna monarhija« logični nestvor, prava contradictio in adiecto, in obenem v mnogonarodni državi dejanska nemožnost. Močna Avstrija je mogoča le kot federacija svobodnih in enakopravnih narodov. Le v taki Avstriji bo državna misel zopet skupna moč.

Kaj je torej tako žalostno v pojavih zadnjega časa?

Najprej to, da se je pokazala evropska politika brez vsake morale. Nobene besede o etičnih principih, vse so ji samo »interesi« in sicer spet največ le kapitalistični interesi.

Gotovo so gospodarski interesi eden najvažnejših momentov, ki jih mora vpoštevati politika. Toda ali so res gospodarski interesi edini interesi človeštva in narodov? Ali religija ni nič, pravost ni nič, svoboda ni nič? A evropsko politiko skrbi le kapital, ali se bo bolje obrestoval, če Turek naprej gospodari ali če zagospodarijo balkanski narodi. »Brez ozira na naše prijateljstvo do Turčije,« tako tolmači nemško politiko dr. Blunck (Die Zukunft Mazedoniens 19), »imamo že z gospodarskega stališča poseben interes, da se ohrani status quo.« Pri tem imajo seveda prvo besedo — judje. Jude skrbi, ali ne bi pod vlado krščanskih narodov njih pšenica manj uspevala. Samo v Solunu je, kakor poroča isti dr. Blunck, 80.000 judov; vse banke in vsa trgovina je v njih rokah; za žitno trgovino imajo »ringe«; veleposestniki v Makedoniji niso več turški beji, ampak po večini judje. Sploh je večji del Makedonije judom zadolžen. »In ti judje,« pravi dr. Blunck, »imajo tesne zveze z avstro-ogrskimi judi« (18). Ta-

ko tudi v politiki gospodari židovski kapitalizem, in to je, kar vzbuja kršč. narodom tako nezaupanje do evropske politike.

Potem pa, ali je vsak interes že pravica? Evropska politika se dela, kakor da sta interes in pravica identična pojma. Italija si je zaželela Libijo, je začela vojsko in ko ni mogla naprej, je deželo kratkomalo anektirala. Dasi ni bila še tretjina osvojena, je vendar veljala Evropi aneksija za dovršeno dejstvo in Turčija se je morala vdati. Zakaj? Evropa je imela interes, da bi bila Italija zadovoljna, in interes ji je pravica. Balkanski narodi so si v vojski osvojili turško zemljo, a takoj so začeli povdarjati evropski diplomatje, da dovršeno dejstvo ni še pravica. Zakaj? Spet, ker imajo interes, da bi balkanski narodi ne dobili vsega, kar so si priborili.

Interes — pravica! To pa je brez vsakega dvoma huda zmeda etičnih pojmov. Samo interes ni še pravica. Če obvelja to načelo v politiki, zakaj ne bi veljalo tudi za drugo življenje? Kako boste pa potem dopovedali narodom, da nimajo pravice družiti se po svoji volji, če imajo interes? Kako socialistom, da nimajo pravice revoltirati proti socialnemu redu, če imajo interes? Kako sploh komu, da nima pravice drugih izkoriščati, če ima interes? Treba vendar najprej ločiti upravičene in samovoljne interese, in se potem vprašati, ali moremo uveljaviti upravičen interes, ne da bi drugim delali krivico. Delavstvo ima upravičen interes, da si zboljša svoje gnotno stanje; ali je s tem že legalizirana ekspropriacija kapitalistov? Če oznanjate v politiki taka načela, tedaj ni čuda, da tako gine v narodih pravni čut! Rumunija naj bi dobila odškodnino samo zato, ker ni napadla Bulgarije, ko je bila ta v vojski zoper Turka. Lepa morala! Torej kar kdo more, to sme. In če ne stori tega, kar bi mogel, že zasluži plačilo. Repar po tej morali lahko po pravici zahteva odškodnino, če koga ni oropal, ko bi ga bil mogel!

Mi se ne spuščamo v politiko in torej tudi ne v vprašanje, ali ne kaže Bulgariji pogoditi se z Rumunijo za meje, nam je le do nraavnih načel, s katerimi evropska politika take zahteve motivira. In tu vlada pravi nraavni nihilizem, ki mora počasi tudi v narodih uničiti vse nraavne in pravne pojme. Ali ob vprašanju o avtonomiji Albanije! Tudi to vprašanje je politično in mi se ne spuščamo vanje, toda ti argumenti, ki jih je evropska politika navajala! Med drugimi smo čitali v oficijalni izjavi, da Albancem gre svoja država, ker so znali ohraniti stoletja in stoletja svojo nacionalnost! Da, znali ohraniti, a s kakšnimi sredstvi? Nauk za narode bi bil torej ta: z vsemi sredstvi za narodno samostojnost; moč je pravica; krotko vdanim narodom se diplomacija skrivši smeje, nasilnim daje pravico! Ali ni ta politični katekizem Rousseauov katekizem o pravici revolucije?

Ta politična nemoralnost je silno žalostno poglavje v sodobnem državnem življenju. Odtod seveda tudi to, da ni več v politiki nobenih načel. Vsa politika je le še mehanika. (Primeri o tem v knjigi »Več luči« dr. Mahni-

čvo razpravo: »Politika snovi in sile!« 81—94).

Drugi žalostni pojav pa je ta, da je začela ta politična nemoralnost res že pronicati tudi v javno življenje. Kako oduren je bil položaj v zadnji dobi. Kakor hitro se je oglašil v balkanski krizi politični kapitalizem, je izginila misel na krščanske ideale in iz egoizma se je rodila ljubezen do Turčije.

Pisatelj govori nato o Srbiji in nadaljuje:

Stoletja in stoletja je Turek divjal in masakriral kristjane in še v zadnji vojski je počel neznanska zverstva, a Evropa kakor da se ne zmeni za to, a če je krščanskim vojakom ob teh strašnih prizorih kri zavrela, da se niso mogli premagati, kakor jim je velevalo krščanstvo, kako to Evropa izrablja, kako bobna v svet, kako kuje iz tega politični kapital! Tudi albanska grozodejstva so čisto pozabljena. Albanci in Turki so nedolžna jagnjeta, le krščanski Slovani so volkovi! Ali res navdihuje to ogorčenje pravičnosti?

Kako je evropska javnost spet hlastežno pobrala velikansko novico dunajske gospodične, da imajo — čujte! — črnogorski vojaki uši! Kaj mar tej javnosti, kaj je vojska, kaj ji mar, kaj je stoletna turška »kultura«! Njej je le do tega, da vzbudi v narodih, ki žive v srečnejših razmerah, sovraštvo in gnus zoper Slovane! Ali je to krščanska ljubezen?

Kako je začela evropska javnost izpreverčati čustva južnih Slovanov! Kar je bilo prej samooobsebi umevna simpatija krvnih bratov, to je bilo od tistega hipa, ko ni šlo njej po volji, izdajstvo države in izdajstvo vere! Kakor da je izdajstvo države, če privoščim bratskemu narodu svobodo, in kakor da je izdajstvo vere, če se veselimo zmage križa nad najstrašnejšim sovražnikom krščanstva! Seveda bi nam bilo milše, ko bi bila korakala Avstrija na čelu balkanskih držav na boj zoper Turka in na delo za krščansko kulturo, a ni naša krivda, da ni; in gotovo bi nam bilo milše, ko bi bili balkanski narodi z nami združeni v isti katoliški Cerkvi, a vendar nam je še tudi tako milši sveti križ kakor turški polumesec! Ko bi mi vodili politiko, bi bila naša krščanska politika prav ta, da se Avstrija zveže z balkanskimi državami ter jih osvobodi ne le posledic turškega robstva, temveč tudi sužnih vezi ruskega pravoslavlja! To je bila zgodovinska misija Avstrije in take politike si želi naš krščanski idealizem. Sedaj se pa zdi, kakor da se neslovanska javnost le boji, da bo treba tudi slovanskim narodom v Avstriji dati pravico in da so le odtod tiste srčne želje za močno Turčijo in svobodno Albanijo! To pa ni krščanski idealizem, ampak nacionalistični egoizem!

Evropska javnost je tako globoko zašla v politično nemoralnost, da je ce-

Seveda s tem nikakor nočemo braniti nobenih zločinov, če so se res zgodili. Turška »kultura« je rodila hajduke in četaše, ki dostikrat niso boljši od Turkov. Obsojamo le vsako enostransko pretiravanje resnici in pravici na kvar. (Cf. afero Prochaska!)

Io krščansko-socialni list, kakršen hoče biti dunajska »Reichspost«, zapisal stavek: »Če naj se med velevladmi sploh govori o morali, more biti ta morala edino le ta, naj skrbi vsaka za svoje interese!« (5. dec. 1912, Nr. 564). Idealna krščansko-socialna morala! Torej za države in razmerje med državami krščanska morala ne velja? In če se sploh rabi ta beseda, izraža le princip lastnega interesa! Pravce vse politike naj je egoizem! Potem seveda ni čudno, da ne moremo nikamor ne v politiki, ne v socialnem življenju, ne v mednarodnih odnosih, da divja boj med stanovi, boj med državami in da vedno strašneje plamenj na nebu krvavo znamenje svetovne vojske!

Turki brez premoga.

Iz Carigrada se nam piše: Turška mornarica, ki je dosedaj manevrirala v Dardanelah, je danes brez premoga. To je višek nemarnosti, ki je mogoč seveda samo pri Turkih, kajti njihova admiraliteta je pred vojsko popolnoma pozabila, da je za mornarico potem pa tudi za železnice treba obilih zalog premoga. Iz te neprijetne zagate si vlada ne more drugače pomagati, kot z novo neumnostjo. Pobratni hoče namreč anatolski (malazijski) železnici, ki sedaj dovaža zadnje vojaške čete iz daljne Azije v Carigrad, ves njen premog. S tem si bo Turčija sama odrezala nit življenja, ker bi pomožne čete morale cele tedne potovati po ubornih in zapuščenih krajih in dospete v Carigrad izmučene in izstradane. — Turška vlada sploh ne zna ceniti obrti. V bližini Carigrada je precejšen premogovnik, last neke francoske družbe. Temu podjetju so Turki stavili vse mogoče zapreke. Ob izbruhu vojske so rudarji, večinoma Črnogorci, odšli domov, in Carigrad ne more danes niti do najpotrebnejšega premoga.

Kaka brezglavost da vlada v turških krogih, kaže tole: Vojno ministrstvo je ukazalo anatolski železnici, da mora v bližini Carigrada imeti pripravljenih 100 železniških voz. Toda vojna uprava je na te vozove in na svojo odredbo popolnoma pozabila. Dočim so ti vozovi cele tedne stali nerabljeni, je na drugi strani primanjkovalo voz za dovažanje žita v Carigrad in so raditega velikanske žitne zaloge segnile.

Zračna vojska.

Naša doba je čas mrzličnega oboroževanja. Pravijo, da je to najboljše jamstvo za mir. Državam ne zadostujeta za obrambo samo armada in mornarica, tudi »s tiče perspektive« hočejo streljati svoja nasprotnika. Vojna moč držav se več ne ceni samo po armadnih zborih in dreadnoughtih, marveč tudi po številu letalnih strojev. Danes v tem oziru prednjači Francija s svojimi 344 aeroplani, ki so razdeljeni v 27 zračnih brodovij. Ker vrše pri tem bojnem orožju glavno delo stroji, ni treba veliko človeškega materijala; celo francosko zračno brodovje oskrbuje 2700 mož, med temi je polovica častnikov. Letni stroški za to vojsko znašajo 25 milijonov frankov.

Nemčija ne mara zaostati za svojim sosedom in je v letošnjih božičnih dneh nabrala 7 milijonov mark za nove »Zeppeline«. Te zračne pošasti niso dosti manjše kot kak dreadnought in nosijo 25 mož.

ki so vsi katoliške vere. Pri cerkvi imajo tako ubrano zvonjenje, kakor je znabiti redkev na deželi med Slovenci. Prijazna cerkev stoji na malem griču in je vidna iz Plovdiva. Vaščani se pečajo s poljedelstvom, živinorejo in pridelujejo tudi rožno olje na svojih z rožami posajenih poljih, ki imajo lepo solnčno lego ob podnožju Srednje gore. O božičnem času se pase pod onim milim podnebjem tisoče ovac, kakor so jih pasli na betlehemskih poljanah ob času Kristusovega rojstva. V spomin na to prinašajo ovčarji k polnočnicam mlada jagnjeta, ki prav glasno blekečejo okoli cerkve. Po končani službi božiji jih pa darujejo dekanu za božično darilo. Takšno darilo mu je seveda pri njegovih pičlih dohodkih dobro došlo. A meseca maja mu daruje vsak kmet po nekoliko kapljic finega rožnega olja, katero je zaradi svoje prijetne dišave visoko cenjeno po vseh večjih evropskih mestih. To sta dva glavna dohodka duhovnika — v obeh je nekaj romantičnosti — za dotično župnijo. En liter rožnega olja skupaj spraviti, to je že prav lep letni dohodek; kajti navadno stane en liter ali kilogram 800 do 1000 frankov (levov), kakršna je pač letina.

Na leto se proda iz Bulgarije rožnega olja povprečno za štiri milijone frankov. Največ se ga proda na Francosko: blizu za poldrugi milijon na leto. Tudi v Avstrijo gre na leto za kakih 30.000 frankov rožnega olja.

Po cerkvah časih jako lepo diši po rožnem olju, posebno kadar ga prinašajo k blagoslovu. Tudi o Božiču se širi prijeten rožni duh po cerkvah in po stanovanjih, ki

so praznično opravljena, tako kakor da si v cvetočem rožnem vrtu — sredi zime.

Katoličani tudi lepo praznujejo v svojih hišah božične praznike dva do tri dni. Ob teh časih je navada iti v poset k vsem sorodnikom in prijateljem, kjer sprejemajo goste s sladkim, t. j. iz kakega sadnega soka in sladkorja pripravljeno mežgo in s čašico »rakije« (slivovke, vinskega žganja ali konjaka).

Od vsake hiše gre starešina častitat župniku in mu nese kakšno darilo, kakršno je bilo znano tudi v prejšnjih časih na zapadu pod imenom »calendaticum«. Tako je tukaj že običaj od starih let do danes. A pri onih slabih dohodkih, ki jih sicer imajo tukajšnji katoliški župniki, so nekako odvisni od blage volje in darežljivosti svojih župljanov.

Tako torej cenjeni čitatelji »Slovenca« vedó, kako praznujejo Božič katoličani v Bulgariji.

Naj jim povem še zdaj, kako praznujejo pravoslavni Bulgari svojo »Kóleda«.

Glavni obred, ki se vrši zvečer pred kóledo, je zažiganje »budnika«. To je velik smrekov ali hrastov panj (štor), katerega nalašč za to v gozdu posekajo. Na domačem ognjišču, kakršno je videti na deželi v glavni sobi vsake hiše, se zažge tisti panj takoj ko se stemni in potem pazijo, da ga ohranijo gorečega celo sveto noč. Zato okoli ognjišča sedeči domačini vedno udarjajo po panju, da švigajo iskre iz njega, ter ga obračajo, da ne ugasne.

Vsa rodbina bedi ali je budna celo noč, in zato se pravi sveti večer pri Bul-

garih in drugih južnih Slovanih »budni večer« ali »budna noč«, t. j. noč, v kateri se ne spi. A onemu panju pravijo Bulgari »budnik«, Srbi in Hrvati »badnjak«; oboje je istega korena. »Na badnjak« se pravi pri poslednjih dan ali večer pred Božičem, t. j. ko »badnjak« gori na ognjišču.

V budnikov žar mečejo v nekaterih krajih na Bulgarskem zlat denar, kar pomeni srečo v bodočnosti.

Namesto panja se peče na drugih krajih kruh, imenovan »bogovica«, na katerega se naredo razna okrašenja, ki spominjajo na posel, s kakršnim se peča hišni gospodar; n. pr. motiko, oralo, živalsko glavo itd.

Dne 25. decembra se praznuje kóleda. Posebno svečano se obhaja ta praznik v zapadni Makedoniji. Mladenci si pripravljajo že nekaj dni poprej posebne pisane palice, imenovane »koledarke«, a tem mladencem, ki jih nosijo, pravi ljudstvo »koledari«. Sredi noči od 24. na 25. decembra se odpravi nekoliko mladencev pod vodstvom starčka, katerega spoštujejo vsi vaščani, na pot po vasi. Med potom zažiga starček pripravljeno in privezano na kolu slamo, seno, trstiko, turševino itd. ter zakliče, kadar vzplameni ogenj, zajedno s »koledari«: »Kóleda, babo,« kóleda!

Kmalu se začno zbirati možje, ki nosijo s seboj nekaj »za gorenje«. Kdor ne prinese ničesar, se mu smeji ter mu žugajo z raznimi kaznimi. Včasih pa tudi

*) Stara mati.

vzamejo kakšno gorivo sami izpred hiše, od katere se jim nikdo ni pridružil.

Plameni na kolu morajo vedno visoko švigati, a »koledari«, ki se vrste okoli njih, skačejo veselo, uganjajo razne šale med seboj in pojo »koledne pesmi«.

Takšna je n. pr. sledeča, ki se tako-le začenia:

Koleda — leda!
Padnala greda (drvo),
Udarila deda,
Po samata noža ...
Stani mi starče,
S kuco magarče ...
(S kruljavim osličkom)
Dedo se muči ... itd.

To traja celo noč. Čim se začne daniti, gredo možje domov, a mladeniči, razdeljeni po letih v posamezne oddelke, hodijo še od hiše do hiše, s pisanimi palicami v rokah in pojo razne pesmi.

Iz vsake hiše jim mečejo kostanje, orehe, lešnike in druge reči za njihove zobe. Koledari pa jih pobirajo po zemlji kot veliko naslado.

V sofijski okolici hodijo po vaseh koledari od hiše do hiše in nagovarjajo hišnega gospodarja z besedami: Prišli smo k tebi »stan da stanuvamo«, to pomenja: Prihajamo ti na stanovanje kot gosti. (Filologično zanimiv je izraz: »stan stanovati«, kakor bi latinski rekel: »vitam vivere«.)

Ob prihodu pojo:

»Stani mine, gospodine!
(Vstani sedaj gospodar!)
»Tebe pejem, domakine,
(Tebi pojemo, domačin)
»Dobri sme ti gosti došli,
Dober sme ti glas donesli,« itd.

Tudi Avstrija ima že lepo število vojaških aeroplanov in se je pri letošnji mednarodni letalni tekmi odlikovala.

Uspešna poraba letalnih strojev v Tripolisu in v sedanji balkanski vojni bo bojno vrednost te nove iznajdbe le podvojila. Zato je gotovo, da se bodo kmalu vse države v interesu miru »dvignile« v zračne višave in z bistrim očesom pazile na dejanje in nehanje zemljanov. Anglija bo morala tudi v tem oziru obe kontinentalni velesili nadkriliti, ker bi jo sicer kljub velikanskemu njenemu brodogradništvu sovražniki iznenadili.

Državni zbor.

Dunaj, 27. dec.

Službena pragmatika.

Zbornica danes nadaljuje razpravo o službeni pragmatiki za državne uradnike in sluge. Zakon obsega 188 paragrafov, katerih ni mogoče pojasniti v kratkem poročilu. To vprašanje je v javnosti na dnevnem redu že nekaj let. Uradniki in razni poslanci so pritiskali na vlado, da predloži parlamentu načrt nove službene pragmatike. Vlada je to storila 29. novembra leta 1911. Razne kategorije uradnikov in nižjih državnih uslužbencev so na shodih grajali in obsojali ta vladni načrt, češ, da ruši koalicijsko pravo itd. Istina pa je tudi, da so treznejši uradniki obsojali to gonjo in agitacijo uradniških voditeljev, ki si žele francoske razmere, pravico pasivne rezistence in drugih svobod, ki onemogočijo vsako disciplino med uradniki in red v velikem aparatu državne birokracije. Uradniki in državni slugi se vendar ne morejo primerjati z delavci zasebnih podjetij, koder moreta delodajavec in delavec v določenem roku odpovedati delavsko pogodbo.

Navzlic temu je večina odseka tekmovala za simpatije državnih državnih uslužbencev in izpremenila mnoge določbe vladnega načrta. Vlada je že v odseku svarila pregoreče tekmece, da razne izpremembe ne dobe najvišje sankcije. V razpravi v zbornici od 21. maja do 19. junija pa so bile sprejete še druge izpremembe, katerim se je upiral celo poročevalec Čeh. Z tedaj je slovenski poslanec Korošec opravil celoten pregled načrta in ga odpravičeno grajal to nespartansko početje, ki je moralo samo preprečiti hitro rešitev tega vprašanja. Oglašali so se vendar razni politični nasprotniki, ki so sumničljivo slovenske poslance. Danes pa jim smejo ravno slovenski poslanci očitati kratkovidnost in zaletelost.

Gospodarka zbornica je temeljito predelala ves načrt. Zanimiva sta posebno dva govora v gosposki zbornici. Znani dr. Sieghart in vseučiliški profesor dr. Philippovich, oba liberalca od nog do glave, sta pošteno okrcala znanje kričače med poslanci in uradniki, ki hočejo biti država v državi. Ta dva govora naj bi dobro proučili dr. Wader, dr. Pollauf et consortes.

Gospodarka zbornica je popravila načrt v tehničnem oziru, da je mnogo jasnejši in preglednejši. Ker je odsek gosposke zbornice pragmatiko za sodno osobe položil na led, je gosposka zbornica izboljšala načrt z dostavkom v § 1., ki ki začasno velja tudi za sodno

osobje. Nadaljnih izprememb ne nava-jam, ker jih bodo uradniki sami našli v zakonu.

Dr. Korošec se je drugič oglašil kot poročevalec manjšine in naglašal, da morada nikdar ne doživimo reforme državne uprave, četudi je nujno potrebna. Vse poslovanje komisije za reformo državne uprave napravi vtiis, da vlada sploh resno ne misli na to reformo. Vlada si je ustvarila azazelca (kozla), ki naj je odgovoren za vse napeke v državni upravi. Poslanec Glöckel je ravnokar zagovarjal pravico pasivne rezistence. Mi Slovenci smo mu hvaležni za to izjavo, ker naš odpor v proračunskem odseku — je bil tudi pasivna rezistenca. (Živahno pritrjevanje in veselost.) Toda večina v odseku ni priznala te pravice in je pobijala naš odpor. Govornik nadalje dokazuje, da po novi pragmatiki slugi razmerno veliko manj dobe, nego uradniki. To pač ni nobena socialna pravičnost. (Živahno pritrjevanje.)

Stroški.

Poročilo navaja tudi izkaz večjih stroškov po novi službeni pragmatiki. Prvo leto, ko stopi pragmatika v veljavo, se bodo stroški vsled hitrejšega časovnega avanzma zvišali za 12 milijonov 919.949 K; štiritletnice od 8. do vštetelega 3. razreda, se bodo zvišale za 1.150.000 K, plače certifikatistov za 1.200.000 K, skupaj za vse uradnike, všteti so sodno osobe v prvem letu 15.269.949 K.

Poduradniki in slugi, všteti finančno stražo, državno policijo in orožništvo, dobe več v zmislu zakona z dne 25. septembra 1908 okroglo 2.000.000 K; službene doklade po 200 K na tri leta skupaj 200.000 K; policijska straža še posebej več 480.000 K; službene doklade za paznike v kaznilnicah 195.400 K; pomožni in začasni slugi ter na tri leta aktivno služeci vojaki brez certifikata 3.350.000 K; skupaj 6 milijonov 225.400 K. Dalje dobe fin. straža še 434.000 K; policijska 116.000 K; orožniki 560.000 K; pogodbeni uslužbenci 5.600.000 K; državni delavci 2.500.000 kron. Vsi stroški za državne uradnike in slugi se bodo v prvem letu zvišali za 30.705.349 K. Všteti pa niso višji stroški za učno osobe, ker ta načrt pragmatike leži še v odseku. Nova službena pragmatika pa stopi in veljavo, ko vlada dobi posebno pokritje. Po novem letu se bo zopet fin. odsek bavil s fin. načrtom. Danes upajo spraviti pod streho pragmatiko, jutri pa rešiti proračunski provizorij, poročilo kontrole državnih dolgov, novelo k družtvenemu zakonu in še nekaj drobiža.

Dr. Korošec.

V razpravi je govoril tudi poslanec dr. Korošec, ki je izjavil:

V tej razpravi se ni mogoče ogniti ministru za javne posele in njegovemu generalnega štaba. Ti gospodje so v zadnjem času največ grešili proti službeni pragmatiki in zvišanju plač. Nobena politična stranka ni toliko grešila. Diskreditirali so pred vsem svetom avstrijsko uradništvo, ker ti gospodje niso izšli iz ljudstva in ne morejo najti poti do ljudstva. Ti visoki gospodje se vozijo po železnici v Peterburg, London, Pariz, koder se ustavljajo v palačah poslanikov, čitajo avstrijske liste,

iz katerih dobivajo svoje informacije. Z ljudstvom nimajo nobenega stika in ne poznajo javnega mnenja in deželah, kjer službujejo kot zastopniki države. Ti gospodje še vedno živijo v prepričanju, da le visoka gospoda v poslaništvih dela politiko. Ravno v zadnjem času pa smo se prepričali, da svetovne politike ne delajo poslaniki, ampak narodi, ljudska volja. Največji škodljivci ugledu državnega uradništva so bili minole dni uradniki v našem ministru za vnvanje posele, ki so tudi državi napravili največjo škodo.

S službeno pragmatiko sta se bavili že dve ljudski zbornici. (Dr. Pollauf: Ali je tudi to ljudska zbornica?) Dr. Korošec: Ne vem, ali Vas smem prištevati ljudstvu. Že v prestolnem govoru leta 1907 je bila obljubljena službena pragmatika, ki naj bi uravnala opravilne zahteve uradnikov in njihove dolžnosti do države in prebivalstva. In danes šele sklepamo o tej pragmatiki. Zapazili pa smo, da so se na vsej črti udali gotovi vodniki uradnikov. Na kolena so padli pred gosposko zbornico in vlado in vse sprejeli. Dokazali so svojo kratkovidnost, ker so več obljubovali, nego so mogli doseči. (Dr. Pollauf: Zanašali so se na gotove faktorje.) Precejnevali so svoje moči. To je istina. Kje pa je pragmatika za sodno osobe? Ta leži še v odseku. Za to je ta pragmatika le polovičarsko delo. Uradniški voditelji, ki se postavljajo na shodih, morajo priznati, da so pozabili na velik del državnih uradnikov. Tudi za učno osobe ne najdemo določb v pragmatiki. Tudi ta del pragmatike leži še v odseku. Torej tudi v tem oziru je ta pragmatika le polovičarska.

Največjo grajo pa zasluži dejstvo, da ste pozabili na državne uslužbence, za katere je morala gosposka zbornica izdelati poseben načrt. To je izdajstvo državnih slug, ker ste poskrbeli samo za uradnike od 8. razreda gori, ne pa tudi za slugi.

Tudi g. poročevalec zasluži grajo. Njegovo poročilo je pomanjkljivo. Vlada n. pr. je izjavila, da ne bo pretrdo izvajala paragrafov 24. in 25., ki govorita o koalicijski pravici. O tako važnih določbah, ki ne veljajo le za eno ali dve leti, bi pač moral poročevalec obširneje poročati. Poročevalec Čeh: Jaz sem mogel le to poročati, kar sem dobil v uradni »Wiener Ztg.« Za slugi je vlada obljubila dva milijona. Tudi tega ni v poročilu. Pomankljivo je poročilo tudi o § 71., ki določa, da je uradnik prost službe, ako je kandidat za državni ali deželni zbor in sprejme mandat. Ta določba v zakonu ni dovolj jasna, zato bi moral poročevalec navesti dotično izjavo vlade. Ker upam še govoriti v podrobni razpravi, sedaj končam. (Dobro! Dobro!)

Sleparstva.

Poslanec Brenčič in tovariši so včeraj v državnem zboru vložili na vlado naslednjo interpelacijo: V Ptuj živi vpokojeni davkar Fr. Toplak z ženo in hčerjo. Dne 15. t. m. opoludne je prišel v stanovanje te družine načelnik urada mestne občine in zahteval, naj mu odpro vse miznice in predale. Hčer je bila namreč osumljena, da nabira prispevke za srbsko armado. Mati je odgovorila, da v hiši ni nihče nabiral darov za srbsko armado. Med tem se

je vrnil oče in začuden vprašal mestnega uradnika, kaj stika po stanovanju, in zahteval od njega pismen ukaz za hišno preiskavo. Uradnik pa se odreže, da ne potrebuje ukaza, ker je znano, da hčer nabira darove za srbsko armado. To početje ptujskega germana je že skrajna predrznost, ki mora razburiti slovensko javnost. Interpelantje zahtevajo, naj vlada strogo preišče ta dogodek in stori primerne korake proti takim izzivanjem.

Iz Plovdiva.

Izvirni dopis. Piše profesor H. G.

Potovanje »carja osvoboditelja«.

Sredi meseca decembra je bulgarski kralj — bulgarsko ljudstvo ga splošno imenuje »carja osvoboditelja«, — nastopil svoje zmagozlasno potovanje po osvobojeni Makedoniji. Najprej je obiskal obmorsko mesto Dedegača. Ljudstvo je ceste pogrinjalo s prepogami ter posipalo s cveticami in navdušeno pozdravljalo zmagozlasnega vrhovnega poveljnika zadnje križarske vojske. Iz Dedegača je skozi Skeče (Ksanti), Dramo in Seres potoval v Solun, kjer mu je bil pripravljen slovesen sprejem. Iz Sofije je skozi Küstendil prišla v Solun kraljevska telesna straža in spremstvo, da se je mogel kraljev vhod v Solun izvršiti kar najsijajneje.

Mir. — Strossmayer.

Brez dvoma si Bulgari želijo miru, ker je padlo že dovolj žrtve za svobodo krščanskih bratov. Bulgari so največ trpeli, ker so se morali boriti proti premočnim turškim čet. V bulgarski vojski je izmed 400.000 mož postal gotovo okoli 100.000 mož za boj nesposobnih, deloma ubitih, deloma pa ranjenecv in bolnikov. Seveda je možen mir le pod pogojem, da obdržimo osvobojene in osvojene dežele. Sramotno bi bilo, ako bi krščanska Evropa pri mirovnih pogajanjih podpirala Turke proti balkanskim krščanskim narodom. Vedno še upamo, da bo Avstrija z ozirom na svoje slovenske podložnike vpoštevala pravice balkanskih Slovanov.

V sedanjem položaju naj bi se avstrijski diplomati spomnili besed, ki jih je slavni škof Strossmayer leta 1878. pisal rimski stolici: »Popolnoma očitno je, da bi bili krščanski balkanski narodi brez boja in brez prelivanja krvi dosegli svoje naravne pravice, ako bi jih bile evropske velesile nesebično podpirale. Posebno je obžalovanja vredno, da Avstrija ni hotela odločneje podpirati balkanskih narodov. Če bi znala Avstrija primerno uporabiti svoje južne Slovine, bi ji pri rešitvi vzhodnega vprašanja največji del kakor zrel sad sam od sebe padel v naročje. Sedaj se pa bojim, da bo Avstrija zapravila simpatije južnih Slovanov, ki se bodo pritoževali, da je Avstrija kriva, da balkanski Slovani niso dosegli popolne svobode.«

Položaj v Odrinu. — Nemški častniki.

Begunci iz Odrina pripovedujejo, da je položaj v Odrinu obupen. V sedanjih dolgih nočeh so odrinski prebivalci v popolni temi, ker so vse zaloge sveč in petroleja pošle. Ze davno so pošle tudi vse zaloge soli, riža in tobaka. Odrinsko prebivalstvo željno pričakuje, da se sklene mir ali da se mesto vda. Šukri paša, trdovraten Arabec, je premirje sicer sprejel, a o predaji noče nič slišati. Krog 10. t. m. je bil priprav-

Gospodar ali domačin jih pogosti in jim podeli kakšen dar.

Z darom pa si priredijo koledari občo »koledarsko« večerjo v hiši kakega prijatelja.

Božja služba se začena na koledo v bulgarskih cerkvah jako zgodaj, ob 2.—3. uri. Vse gre tedaj v cerkev, staro in mlado, pa se vrača domu, ko zora svita.

Tedaj se pozdravljajo srečujoči se med seboj — namesto vsakdanjega »dobro jutro« — s starim krščanskim pozdravom: »Hristos se rodi«, t. j. Kristus se je rodil. A nato sledi pozdrav: »V o istino se rodi«. (V resnici se je rodil.)

Tako je bilo po mestih, ko sem jaz pred 34 leti prišel v Sofijo, in še več let pozneje, a tako je tudi dandanes na božično jutro po vseh vaseh v Bulgariji. Lep krščanski običaj in pozdrav, kateri bi se moral ohraniti za vse čase med krščanskim ljudstvom!

Na dan starega leta (31. decembra) je drugi »budni« večer. Tedaj se peče »mlin« ali »pogačca«, v katero dene hišna gospodinja srebrn denar ali pa tudi drencove vejčice, katerim se dajejo imena različnih svetnikov. Tisti večer je veselje v vsaki hiši. Mladeniči in dekleta se zbirajo z namenom, da pojó o »prstanih«.

Na nekaterih krajih se pa zbirajo dekleta sama med sabo ter izbero eno plavalaso dekletce — prvorojenko. To dekletce pošljejo k studencu po vodo s čisto belo posodo, imenovano »mednik« (t. j. bakren ali meden vrč). V »mednik« se naseje nekoliko moke ali se nasiplje nekaj ovsa.

Potem pa potopijo v vodo zelene venčke, na vsakega privežejo z rdečimi nitmi zlat prstan ali uhane navzočih deklet.

Sredi »mednika« drže pokoncu hruškino vejico. Nato pristopijo v enem polukrogu okoli mednika mladeniči, a v drugem polukrogu dekleta. Prvo dekle zapoje: »Mesečinko, vitorožko, čijo je horó najhubavo?« (Meseček zvitorožki, čegavo horó — t. j. narodni ples — je najlepše?) A drugo dekle po vrsti odgovarja: »Oraško (oračevo) horó je najhubavo« itd., dokler se ne izpoje za vsakega navzočega mladeniča z ozirom na njegov posel po ena kitičica: ovčarjevo, kovačevo, kolarjevo horó in dr. je najlepše.

Potem pokrijejo »mednik« s čisto belo ruto in plavalaso dekletce, imenovano »carica igre«, ga odnese na vrt pod dren ali pod vrtnico.

Na novega leta zgodaj pred vzhodom solnca se podajo dekleta na vrt, a plavalasa »carica« vzdigne »mednik« ter ga ponese v hišo.

Zvečer se dekleta zopet zbero v isti hiši, vsedejo se po starosti druga poleg druge in začnejo peti, dve po dve ali tri po tri, pesmice, imenovane »Ladine« (»Lada«, boginja spomladi pri starih Slovanih). Po vsaki pesmici vzame plavalasa »carica«, pokrita po obrazu z belo ruto, iz »mednika« eden venček, kateri pomenja srečo pri ženitvi. Medtem se poje n. pr.: »Koja je čestita, konja jezdi,« kar pomeni, da bo ona, kateri spada ta venec, srečna, ker se bo omožila z mladeničem, ki ima konje — torej dobi bogatega ženina.

In tako se nadaljuje petje z raznimi

kiticami, dokler se ne izvleče poslednji venček.

Lepa, nedolžna zabava. Tej zabavi se pravi tudi petje o »prstanih« (zakonskih).

Dne 1. januarja se imenuje »nova godina« ali pa »Survaki« (v Makedoniji: »Vasilica«). Ime »Survaki« je dobil ta prvi dan v letu od pesmi, katero pojo otroci, ki hodijo od hiše do hiše z zelenimi šibicami, kakor pri Slovincih na »tepežnico«. Tiste otroke imenujejo »survakarje«, a šibice »survake«. Medtem ko se »survakarji« s svojimi šibicami (survakami) dotikajo gospodarja in gospodinje ter domačih po redu, pojo sledečo pesem, povsod po Bulgarskem znano:

»Surva, surva godina,
Vesela godina,
Golem klas na njiva,
Červena jablka v gradina«...

(Golem = velik; červen = rdeč; gradina = vrt.) O pomenu besede »surva«, menda isto kakor sveža (surova) ali nova (godina), se je pisalo razno, ne da bi bili filološki soglasni. Po nekaterih vaseh je običaj, da pristopijo »survakarji« k ognjišču in brskajo po žerjavici.

Zvečer na novega leta se pa vržejo »survake« v vodo v reko z besedami: »Idi z Bogom, surva, i do godina s zdravje!«

S temi besedami naj sklepam tudi jaz svoj opis bulgarskih praznikov, čestitajoč svojim dragim rojakom in milim rojakinjam:

I na leto zdravo!

Luigi Calco in jest.

Ke sm iz ta zadnem kočkam kruha še talar pubrisu in s iz servetam brada učedu, ke sa se še vampi na ne držal, me že praša Luigi Calco:

»Astn, Pepe, al zdej lohka začnem?«

»No, pa ne začneja u božjem imen. Sam en uprašajne nej m še preh dovolja — — —«

»O, prosm, prosm!«

»Kuku je pa tu, de sa se začel uni ket udvetuk iz pisatelvajnam glava belt? A se ni bl pametn iz praud n pečat, iz praudam, ke kej neseja? A sa puzabil besede ranga dohtarja Preserna, ke je reku: »ceu dan iz praud kuvau um rumenake?«